

Observatoriul ese de doue ori in

septembra, mercurea si sambata.

Pretiul

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl.,
pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa
cu 1 fl., mai multu pe anu; — trimis
cu posta in lantinul monarhiei
pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl.
— In strainatate pe 1 anu 10 fl.
sieu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. sieu
11 franci; — numeri singuratici se
dau cate cu 10 cr.

Ori-ce inserate,

se plateescu pe serie seu linia, cu
littere merante garnitudo, la prima
publicare cate 7 cr., la adoua si a
treia cate 6 cr. v. a. si presta aceea
30 cr. de timbru la tesaurul publicu.

Prenumeratiile se potu face in
modulu celu mai usioru prin assem-
natinile postei statului, adresate de
a dreptulu la Redactiunea Diariului
Observatoriul in Sibiu.

OBSERVATORIULU

Diariu politico, national-economicu si literariu.

Nr. 14.

Sibiu, 15/27 Februarie 1878.

Anul I.

Originea romaniloru ca cestiunea politica.

I. Se mi mai numiti unu singuru poporu de pe teritoriu Europei, a carui origine, istoria si limba se fia trase in aren'a gladiotoriloru pentru politic'a dilei. Natiunei romanesci i s'a intemplatu si acesta absurditate politica, i se mai intempla inca pana in diu'a de astazi. Amu priceputu si noi prea bine, ca istoricu de profesion se se occupe cu cercetari asupr'a originei poporului mari si mici, vecchi si mai noue, gloriouse si cadiute cu totulu, buna-ora ca poporul tiganescu, carele inca este destulu de interesantu pentru istorici. Dara ca se comande si se puna cineva in adinsu omeni literati spre a cerceta originea unui poporu cu scopulu ficsu de a scote din acele cercetari drepturi sau nedrepturi istorice, facultati si poteri mai multe sau mai pucine de a forma statu si a desvolta totu-o data vietia nationala, o diagnosta ca acesta s'a facutu pana acumu si se mai face numai asupr'a corpului nostru national. Este ince unu spectacol intr'adeveru tragi-comicu a vedé, cumu acei mari scrutatori si critici ai istoriei romaniloru o patu ca cutare astronomu, care uitandu-se mereu pe stele, cade dintr'o grópa intr'alt'a. Acesta scena demna de compatimire ni-o presenta chiar' si academ'a magiara de scientie, atat in anulu trecutu, catu si estu-timpu in siedint'a sa din 7 februarie, candu unulu dintre membrii sei anume Paulu Hunfalvy alias Hundsdörfer, portă de nasu pe onorabilitii membrii, spumendu-le despre originea nostra cate verdi si uscate.

In anulu trecutu d-lu Hundsdörfer folosindu-se de scrierile repaus. profes. Rössler si de anticritic'a lui Iung, au indopatu pe ascultatorii sei cu estrasse superficiali alese asia, ca se fia pe gustulu ascultatoriloru. Estu-timpu si-lua de subiectu, nu alu cercetariloru, ci ale insultelor sale, vieti'a lui Georgie Sincai scrisa de Papiu Ilarianu, alu carui nume diariele magiare lu scalembra in Papileanu. Dar apoi acestu Hundsdörfer fora ca se fia vedutu cu ochii vreodata Cronic'a lui Sincai si miile de documente adunate de dinsulu si de multi alti istoriografi romani, cutiza a-i face critic'a, a declará pe Sincai de unu nebunu, si in fine are obraznici'a de a incuiintia cuvintele tiranului censoru scrise inainte cu vre-o 70 de ani pe cronica: opus igne, auctor patibulo dignus. Dara in fine Hundsdörfer

uitandu-si ore-cumu de sine marturisesce ca originea, istoria, intinderea, inaltarea pe di ce merge a natiunei romane este unu fenomen (aparitiune) etnograficu, cu care abea se mai poate asemenea altulu in Europa. Cu tote aceste totu Hundsdörfer si-bate jocu de civilisatiunea nostra, aduce ca nu sciu ce argumentu tare contra nostra, ca romanii numai dela anulu 1780 incóce au cutedat se scria limb'a loru cu litere latine, ca si cumu omenimea nu ar mai cunoscere alta civilisatiune, decat numai de litere latine; dupa aceea mai adauge si o minciuna grosolana, ca renumitul boieriu Vacarescu tocma pre candu Sincai tiparise gramatic'a sa romanesca cu litere latine, a tiparit si elu totu romanesca, dara cu tecstulu slavonescu, de unde apoi se pare ca ar' vré se inchiaie, ca romanii nu sunt de origine italicica, ci de origine slava.

Cu tote aceste vedemu bine, ca n'amu spusu lectoriloru nostrii nimicu necunoscutu; aceea insece merita tota atentiuia fiacarui romanu este impregiurarea, ca adversariloru nostrii nu le este bine nici cu capulu de piétra nici cu piétra de capu, si ca de cate-ori se certa asupr'a originei nostra, totu-deau'a cadu din putiu in lacu. Loru nu le convine cu vieti'a odata, ca se se adeveresc din istoria, din limba, din ethnologia, descendenti'a nostra dela legiunile si coloniele romane aduse in Dacia intr'unu periodu lungu destulu de ani 170. Si pentru ce nu le convine? Din cauza ca unu documentu ca acesta ne-aru da la mana si unu dreptu mare historicu in ochii toturoru cati mai punu temeiul pe elu, aru si destupta in romani reminiscenie de fapte mari si gloriouse ale strabuniloru.

Se-i facemu Daci, disera adversarii si cutriera tota bibliotecile, pentru se ne faga daci; er' candu ajunsera la limba, nefindu in stare a descooperi in limb'a nostra nici macaru una suta de cuvinte dace, li se inclestă gur'a. In acelasi timpu inse si-descantara totu ei, ca nu e bine se ne faga nici daci, antaiu pentruca dreptulu historicu alu daciloru este si mai vechiu de catu alu Romaniloru, era alu doilea, ca daci, de si semi-barbari, au fostu si ei unulu din poporale cele mai brave si mai gloriouse ale anticitatii, incat au avutu curagiul a a da pieptu intr'o lunga serie de ani cu legiunile romane, a le bate nu odata, si chiaru a scote tributu dela unu imperatoru.

Mai totu in acelasi timpu venira alti adversari

la ide'a, ca se ne faga slavi. Spre acestu scopu cati-va din ei nu-si pregetara a ne invetiá limb'a si datinele; dara o patira si cu acest'a. Intr'aceea politicii loru le strigara se stea pe locu cu tendintiosele loru cercetari istorice si filologice; pentru-ca pericolulu aru crescere in proportiuni geometrici in casu candu s'ar constata, ca 9-10 milioane de romani, nu suntu romani, ci ca acestu poporu face si elu o parte considerabila din marea familia a ginte slave, prin urmare, ca e destinat a se amalgamá in oceanulu slavu; cati atunci ce are se se aléga anume de 5 milioane magiari si de germanii colonisati prin Panoni'a si Dacia?

(Va urma.)

Transilvania.

(A faceri scolastice s. a.) Din comitatul Hunedoarei esu cu incetul lucruri curatiele si frumosiele la lumina, care tote merita si trebuie se fia revelate lumei in modu autenticu. Deocamdata atingemu aci unu casu din cele mai strigatoare. In comun'a curatul romanesc Béresu din acel comitat, s'a facutu, scie-o pecatele ei pe ce cale, scola comunala, era nu confesionala, apoi i s'a datu unu dascalu secuiu, anume Réthi, care nu scie nici-unu cuventu romanesc asia, catu in scola vorbesce cu bietii scolari numai prin semne, pe degete; era deca nu merge nici asia, ilu mai ajuta ca dragomanu copilasului notariului comunale. Vediendu parintii prunciloru, ca acestia nu invetiá nimicu si ca sunt torturati a citi intr'o limba cu totulu straina loru, au datu supplica la Szolgabirau (subprefect), dara au patit'o. Inse despre procedur'a ulteriora asteptam informatiuni si mai exacte. Deocamdata credemu, ca are oricine totu dreptulu se intrebe: Unde au fostu parochulu, unde protopopulu, unde celealte auctoritati eclesiastice romanesci?

Dela Deva ni se scrie de dato 22/10 Februarie a. c. ca in 11 Ianuariu adusesera acolo 6 gendarmi pe 24 romani ca prevaricanti in padurea lui Makray. De atunci acei omeni siedu in temnitia, fóra ca se le fia venit uimbitu de a fi judecati. Nu scimus deca delinquentii in casuri de acelea nu aru potea fi liberati pe garantia (chezasia), ca se nu le péra acasa familiile de fome si de golatate.

Esindu din stâna observai pe Vorescu, care stetea nu departe de mine dupa unu rosariu selbatecu si prin semne se incercá a me face attentu la ceva, ce eu nu poteam vedé de unde me aflam. Me apropiai de elu incetu si nu tocma departe zariu una grupa, ca si care unu artistu abiá si-lu poate imaginá mai cu effectu. Din infundatur'a intunecosa a bradetului amintit de repetite ori se radicara figurile lui Petru si Annutie marcate si plastice, ca nisce producte de arta tata din marmoru, cu cari semenau si in gratia nobila, naturala a tienutei loru, cum si in nemiscarea loru momentana. Pielea de ursu de pe umerii junelui uriasiu imi spuse indata, ca chiotele, cari me trezira din visurile mele, au fostu strigarea de invingere a fericitului venatoriu, care acum asteptandu, fora indoiala, respunsul unei intrebări, stetea ceva cam plecatu inaintea fetei, cu drépt'a radimatul pe o pusica lunga, cu o tieve, cu stâng'a tienendu frumos'a piele negra, care de pe umeri aterná pana diosu la pamant.

Annutia era confusa si nedecisa. Ochii ii erau cu sfila plecati spre pamant, er man'a-i se jocá cu unu buchetu de flori carpatici, care i-impodobea totu sinulu si in freschetia emulá cu obrazii romancei frumose.

„Nu, nu potu primi,“ dise ea radicandu-si in linise privirea, e prea scumpa pentru mine, si „adause“ iute, ridiendu si abatendu-si privirea, „ce se facu vîra cu o piele de ursu, — la érna, Petre, candu va fi éra frigu si va cadé antâia zapada, atunci — intreba-me din nou.“

Capritios'a voiá se scape cu acest'a, inse seu ca nu erá, seu ca nu vrea se fia prea iute, — destulu, ca Petru o apucă indata de mana si i-dise cu voce blanda: „o plapoma tiesuta tota din auru nu ar fi prea scumpa pentru tine, Annutia, dar eu nu ti-potu oferí de catu asta piele negra, pe care si vîra poti se dormi forte bine — incercă numai!“

„Nu, Petre, ea poate se mi-causeze visuri rele,“ observă Annutia cu unu zimbetu sarcasticu.

(Va urma.)

Foisióra „Observatoriului“.

Ómeni din Carpati.

Trad. de Petra-Petrescu.

(4 Continuare.)

Bucatele de capetenia ale cinei nostre au fostu mamaliga si branza, dupa care, ustenitu, m'am pusu nu departe de vétra pe unu patu de fenu prospetu; lungu tempu inse nu pottu adormi de arom'a neobișnuita de branza, in catu m'am potutu ocupá de ajunsu cu cele dimprejurulu meu. Asiá am observat, ca Voresculu a judecatu forte bine. Petru, in locu d'a fi respinsu, era átrasu de fintia energica a Annutiei.

Dejá in decursul cinei tinerulu uriasiu privia la frumos'a copila, de cugetea ca o mananca cu ochii, si probabilu, inspirat de vederea ei, fauria la planuri in-drasnetie, căci cu cele mai placute apucaturi strategice se incercá a apucá pe dusmanul periculosu din flanca, servindu-i de scutu putinele. Dar Annutia scia se i nimicésca totu asiá de dibace tote incercările; dupa ce in urma si unu atacu in facia remase fora succesu, invinsulu se întorse descuragiata la foculu ce pocniá veselu pe vétra si caută lungu si tristu in flacarile curate, daru d'odata, ca si candu nisce genii compatimitori i-ar fi inspirat o ideia buna, sare in susu, aprópe veselu, si optiatalui seu cateva cuvinte si parasi colib'a mai aruncandu o privire lunga si invapaiata asupra frumosei, de care nu se potea apropiá. Annutia inca se facu incurendu nevediuta, inse dupa cum mi se parea, numai că, scutita de putinele cu branza, se si-pota face tolet'a de nótpe si se se culce. Cei doi veri remasera inca multu tempu langa foculu incalditoru, vorbindu incetu de priirea turmelor, de impositele nótpe si despre resboiu, care inca pe atunci erupsese in Orientu, si a căru vesta strabatuse si pe inaltimile Carpatiloru.

Eu ascultam si nu arare me nimiam de bun'a judecata si de parerile sanetose ale betranului minunatu.

Cum stetea elu la zarea curata a focului cu facia-i vesela inundata de bucle argintii, cu corpul robustu si inca venjosu, carui-a nu i-pesá de estate si de necasuri, se asemenea intru tote tipurilor, ce ni le creéza fantasi'a despre acei patriarchi din biblia, din ale caror copse se nascu popora, sieu de acei eroi din anticitate, cari ca dascali si conducatori pregateau poporului loru calea spre cultura si avutia.

De unde dara asta stagnare innadusita, asta vietia spirituala murgia a unui poporu bogatu intru tote, carui-a apartine omeni inimosi ca Voresculu? Este acesta unu destinu, ce nu se poate schimbá, basatu pe insusirile de rasa, ori este rezultatul blasphemului, ce urmaresce Mahomedanismulu, care prinde radecini de despotismu si sclavagiu ori unde apuca si asemenea Samului din deserturi nimicesce pe vîcuri intregi ori ce semnu de vietia din circuitulu seu.

Pre candu cugetam la intrebări de aceste, betranii, in cojocete loru se culcara pe pamantul tare si se facu tacere giuru-imprejur. Numai duruitul ragusitul alu tunetului se audia candu si candu din departare; acestui-a ii urmá cate-o data urlete de lupi din fundatur'a d'aprópe a pedurei si latratu de cani veghiatori. Dar pe incetul amutira si scomotele aceste si tacerea serbatoréscă nu o conturbă de catu pocnirea flacarilor, ce rodeau la lemnul verde de bradu. Somnurosu priviam la rar'a activitate a elementului misteriosu si impresiunile diley sternira in mine cugete despre viitorul acestui poporu semburosu, remasu atatu de inderaptu; fantasandu m'am mangaiatu cu sperantia, ca odinioara va inflori si pe pamantul Daciei pretiosulu pomu alu libertății — dar mai inainte nu, fui siliti a mi-reflectă, de catu dupa ce pe acelasu, voru sangerá impreuna aderentii califiloru si ai tiarismului.

Meditandu astfel adormii. Sternit de nisce chiopte me trezii si de pre lumin'a frumosă, ce petrundea prin creputurile paretilor, vedi ca sôrele e dejá susu pe ceriu, si fiindu ca acum me sfâm singura in coliba, la momentu am esit la aeru curatul.

Ungaria.

Buda-Pesta 10/22 Februarie 1878. (Deputatii romani din diet'a Ungariei.) Nu sciu dela ce mana a primitu onorabil'a Redactiune corespondint'a altcumu bine intitulata: Unde suntu si ce facu deputatii nostri romani trimisi in diet'a Ungariei? ce a aparutu in Nr. 12 alu „Observatorului”; dar' destulu ca in acea corespondintia de si in celea ce privesc meritulu ei bine scrisa, totusi datele referitorie la contingentul deputatilor dietali de nationalitate romani suntu neexacte, ca-ci nu uns predice cumu ii insira corespondintele, ci „sieses predice“ suntu dumnealoru la numeru, si anume: Antonescu, Balomiri, Borlea, Cosma, Dod'a, Gurbanu, Dr. Hodosiu, Ioanoviciu, Michali, Missiciu, Nistoru, Ales. Papp, Georgiu Papu, Romanu, Szerb si Sztupa György. Adeveratul ca dintre acesti pre cativ si potocmai cinci insi — corespondintele — dora nici nu i tiene de romani, si de aceea nici nu i mai insira alfabetice intre cei 11; dar facea ori-cum bunu servitul publicului, deca ii insira pre toti, ca pre cei ce devenira alesi ca romani in cercuri electorale romane si prin poporulu alegatoriu romanu; aretandu cari dintre ei n'aru fi se fia considerati ca atari?

Este forte caracteristica intrebarea: ca unde sunt si ce facu acei deputati? Ni-o desleaga de minune diaristic'a magiara din capitala, „Közvélémeny, Kelet-Népe“ si altele, care publica in colone intregi raporturi stenografice despre totu decursulu desbaterilor asupr'a proiectului de lege in cestiunea vamiloru, accentuandu si apostrofandu tienut'a deputatilor dietali dupa meritu si aretandu-i pre toti cu numele, care cumu a pledatu si votatu; apoi aceste diarie facindu sema matematica cu resultatul votarii din desbaterea generala a proiectului, punu in grupe si categorii pre toti acei deputati, cari au votatu pro, cari contr'a proiectului si cati au fostu absenti dela dieta. Eca cumu suna acele reviste: Contingentul deputatilor din diet'a Ungariei face 443; dintre cari au fostu presenti in dieta 402, er 41 absenti; dintre cei presenti 219 au votatu pentru proiectul gubernului; er 183 contr'a si asia guvernului abia reesi invingatoriu cu 36 voturi, care este numai dupa numeru majoritate formală relativa, dar nici de catu o manifestare de incredere, o invingere reala morală, carea se pota propti si mai departe pre ministeriul „Tisza“ de a se mai sustine si guverna tiéra.

Continua apoi mai departe acele diarie ale partitei opositionali critic'a satirica facia de acesta victoria a cabinetului lui „Tisza“ spunendu, cumca elu ca cunoscute si declaratu neamicu alu nationalitatiloru nemagiare, au ajunsu in acea necessitate si perplesitate, in acelui cornu de capra, catu fu silitu a-si luá refugiu de salvare a protfoiului seu problematicu, chiar la ajutoriul deputatilor alesi de acelu poporu nemagiari, adeca ai nationalitatiloru, pre care elu n'are ochi se le véda, nici anima se le recunoscă si se le faca celea mai precarii concesiuni de dreptate, ecuitate si oportunitate, ci din contra, de cate ori vre-unul dintre acei deputati si-au ridicatu vécea intr'o causa de interesu pentru nemagiari, totudeun'a intimpana netolerantia din partea dinsului; apoi ce se nu vedi! dintre deputatii nationalitatiloru, — lui Tisza i succese a-si volunta si ingagia pentru salvarea portfoiului seu — o tabera bunicica; ca-ci cu elu votara 20 croati, 7 sasi si 8 romani, la olalta 35 deputati de nationalitate nemagiara; inse si croatii si sasii dechiarara, ca densii nu au incredere in guvern; totusi (Sic!) ei nu voiescu se-lu trantescă de astadata, reservandu-si si unii si altii voturile la desbaterea speciala asupr'a proiectului. (Decumva nu se voru mai socotit altintre si luandu-si diurnele voru tuli-o catra casa. — Coresp.)

Ambiguitatea si comedie croato-sasésca si-a scosu ghiarele ca pisic'a din sacu, pentru-ca opositionalii colegi magiari ai loru li-o spunu verde in facia, ca numai pentru interese particularistice s'au ingagiati de instrumente lui Tisza; dar mai tare se supara pe sasi, fiindu-ca ei prin graiul deputatului Gebel aci au manifestat votu de neincredere lui Tisza, aci apoi — dupa cateva svércojuri prin clubu, i-lu dedera érasi votandu cu guvernului, intocmai cumu facu alaripulu si Balomirulu nostru, care cu gur'a vorbí un'a, er cu fapt'a manifesta alt'a. Sunt intr'adeveru, eroii dilei in diet'a Ungariei si cei 7 sasi — ca cei din fabul'a cu siepte svabi (Sieben Schwaben) voinicosi dar fricosi contr'a iepurelui, dar dieu minunate sunt si lucrurile ce le facu inteleptulu nostru Balomiri celu frumosu.

Voru intreba inca lectorii acestui pretiuitu

diariu cu corespondintele din Nr. 12 alu „Observatorului“: Ei bine, dar ce s'a intemplatu cu ai nostri ceialalti „cincis predice deputati romani“ afara de frumosulu Balomiri, — unde au fostu si cumu s'au portat ei? Eca cumu, se vedeti. — In diu'a votarii (19 Febr.) asupr'a proiectului primitu de basa a desbaterei speciale me aflamu si eu pe galeria dietei, si dupa o incordata recognoscere d'a vedé cati si cari sunt presenti in dieta dintre ai nostri deputati, imi succese a i ochi si constatai ca sunt 12 insi. La votare apoi mi insemanai bine care cumu pronuncia pe „igen“ si care pe „nem“; écata-i dupa nume: Antonescu, Balomiri, Cosma, Ioanovics, Mihali, Ales. Pap, Ales. Romanu, si Szerb, adeca optu insi votara pentru gubernu; Missiciu, Nyistor, G. Papu si Sztupa, adeca patru votara in contra; er Borlea, Doda, Gurbanu si Dr. Hodosiu au fostu absenti; va se dica tomai cesti patru din urma numiti au fostu absenti, cari — dupa cumu ii cunoscemu noi si precum se suna si in grupele deputatilor magiari opositionali, — de siguru votau in contr'a guvernului si atunci teori'a minoritatii lui Tisza era si mai blamata, pozituna lui si mai critica si necasulu lui si ai satelitilor lui si mai mare.

Si ce dicu ungurii deputati opositionali la aceste? Ei se sfarima de necasu si dicu: „Nici candu n'a fostu ocasiune mai binevenita de a tranti pre Tisza impreuna cu mamele lui ca si acum'a, ca-ci deca deputatii nationalitatiloru, cei 20 croati, 12 romani si 7 sasi de toti 39 la numeru votau cu noi, in contr'a guvernului, elu era trantit u cu minoritate de 3 voturi, si deca se interesau si se infacisiau in dieta si cei absenti sasi, romani si serbi, resultatul era tomai intorsu, fiindu-ca — majoritatea neinsemnata ce si-o esploată cànecanesce guvernulu, era siguramente in partea oposiției!“

Asia este, dar' n'ai ce se li faci omeniloru, ca-ci sunt ai naibei; dàmu cu socotela ca cei absenti voru fi cugetatu: dar' ce se mai facem secaturi lui Tisza in dieta, faca-i omenii lui adrentii de ieri alalta-ieri, ca-ci chiar se si cadia Tisza, vine altulu in locu-i si mai cu cérne.*)

Desbaterea speciala asupr'a proiectului s'a si incepturnu mercuri in 20 l. c., la care opositionalii deputati magiari au resuscitat lupta parlamentara cu indatinata-li ostentatiune si insufla de nou mari grigi nacagitului gubernu. Vomu vedé ce o se faca cei siepte sasi; tiene-si voru si de astadata ingajamentulu cu Tisza ca se-lu sprinchesca pre dinsulu si recompensa-i-va densulu pre ei si preste totu pe „universitatea nationalei sase sci“ prin implinirea promisiunei de a li luá de pe capu pre comitele actuale Wächter, seu ca ii va pacalit totu cu némtiulu „Der Mohr hat seine Schuldigkeit gethan, der Mohr kann gehen!“ Me temu ca cam asia o se fia; dar nici domniloru sasi nu li-aru stricá se li se recompenze siovatur'a cu o pacalitura buna — catu de buna. Videant consules. Argus.

B.-Pest'a. Amu atinsu in Nr. 13, ca in decursulu desbaterilor s'au intemplatu si brutalitati. Că esempe vomu scote numai unele. Faimosulu Ludovicu Mocsáry in siedint'a publica din 9 Februarie nu s'a indestulatu, ca pe Col. Tisza l'a numit u Iellachich tradatoriulu, dar a cutedat se numesca si pe austriaci „banditi nerusinati“, er pe majoritatea deputatilor unguresci „egoisti infami, cari vreau se aduca tiéra la starea de cersitoria“, in fine au cerutu, ca in Ungaria se se adópte confederatiunea danubiana. Aceste s'au intemplatu in 9. In 15 inse se mai scula unu altu fanaticu, Al. Csanády, care infruntă aspru pre renumitulu istoricu episcopu, Mich. Horváth, dicindu-i, ca este unu jesuitu mincinosu. Pe ministru presedinte ilu insultă „de renegatu nemtitu si de tradatoriul, care a apucat pe calea criminala de a renuntia la drepturile tierei, si asiá e in stare a face prin tradarea sa reu multu mai mare tierei, de catu i-ai facutu vreodata tatarii, turcii, austriacii, muscalii si serbii.“ Tote incercările presedintelui de a-i astupa gur'a erau desierte; pentru-ca dupa Csanády se sculara pe partea lui, Iosif Madarász, Ernest Simonyi si Alb. Németh, toti radicali cunoscuti, cari produsera o larma infriosiata, in catu presedintelui nu'i mai remase altu midjulocu, de catu se ameintie cu inchiderea siedintiei.

Tocma in acea siedintia din 15, i-casiună si dlui Ioanu Balomiri, se ieau cuventul spre a dasculi

*) Forte bine, su temu contenti cu acesta parere; ca-ci „Selten kommt was besseres nach“ dice némtiulu.

pe gubernu, că se nu se radieme pe nici o par-tida. Teoria ne mai audită pâna acumu in vieti'a parlamentara a natuniloru. Dn. Balomiri mai dete gubernului si alte lectiuni, care se potu vedé in Monitoru publicate dupa stenografia, de care inse-pe ministrii n'are se'i dora capulu; candu a fostu apoi la „adeca“, dn. Balomiri totu a votat in favorea ministeriului actuale.

Unii ómeni sunt de parere, ca domne ce ferice mare ar fi fostu pentru Transilvania, deca tocma acumu ar fi mai multi romani transilvani in diet'a Ungariei, pentru-ca se ajute a returna pe Tisza si „a pune tiéra la cale“. Spre a intielege acesta dorintia, ar fi bine se ne punem alta intrebare, adeca: Cei 73 deputati ardeleni (indiferent de ce nationalitate) in cei 10 ani, ce au folositu Transilvanie cu participarea loru la diet'a Ungariei? Respusu respicatu au datu la acesta cei 20 de magnati ai Transilvaniei in organulu loru „Ébredés“ din 1877, candu ei au spusu si marturisit in facia lumei intregi, ca tocma de atunci Transilvanie ii merge in tote respectele din reu in mai reu; ca atat deputatii ardeleni, catu si chiar magnati din Transilvania sunt tractati in B.-Pesta numai cu ceva mai bine decat cersitorii (ipsissima verba); ca de diece ani incóce tiéra ni s'a implutu de venetici multime mare, caroru le pasa numai de pungile loru, era de tiéra nimicu; ca Ungureni cunoscu totu asia de bine afacerile, lipsele, nevoie poporatiunilor transilvane, pre catu le cunoscu pe ale Iapaniei ori Tibetului; ca chiar magnati Transilvaniei sunt insultati de oláh mágánás, de ¼, de doudeti-magnati etc.; mai in scurtu, ca unguenii increduți in sugrumatòri'a loru majoritate de celu pucinu 350 ungureni contra la 73 deputati ardeleni, fia acestia de ori-ce nationalitate, nu voru nici se audia de informatiuni ardelenesci, ci mergu inainte calcandu in petioare totu ce nu le convine loru. Repetim, ca acestea nu le dicem noi dela noi, ci le-am cedit negru pe albu in susu citatulu diariu, din care s'au reprobusu ceteve in ainte cu unu anu si in „Gazeta Transilvaniei“, era de atunci le citim de es. in „Közvélémeny“, ba ce e mai multu, amu datu de curendu chiar si in ministerialulu „Kelet“ Nr. 44 preste unu articlu frappantu, titulat „Marturisire sincera“, in care se arata pe facia, cumu a fostu representata Transilvania in cei diece ani in diet'a Ungariei. De altumentre cei mai multi fosti deputati ardeleni din periodul I (1866—9) si din periodul II (1869—71) se afla in vietia, asculte ori-cine marturisiri e loru, ca se se edifice.

Ei, dieu, dara sasii, sasii nostrii, n'au siediutu acasa guri cascate, nici cu folele la sora că valachii, ci s'au dusu la B.-Pesta, unde diece ani de dile au peroratu, declamatu, strigatu, rogatu, sioptitu, caciulit, intrigatu, apoi — au castigatu: tote mununile lumei. Intrebatu pe ei, se ve spuna, ca in etate sunt, si de diece ani incóce mai toti cu barbile incarunite.

Fia acestea dise că prin trecutu; dara cestiunea in sinesi merita cu totulu alte consideratiuni, mai alesu in acestea dile, in care se apropie si alu patrulea periodu electorale pentru diet'a Ungariei.

Dela Oradea mare se scrie in „Szabadság“ Nr. 37 din 22 Februarie a. c. unu lucru din cele mai dorerose. Obiectele remase dela repaus. episcopu Olteanu se vendu la toba, ince cu pretiuri prea de nimicu. Asia de es. cei patru cai telegari minunati, pe carii Olteanu i cumparase dela primatul Ungariei, se vendura in 21 numai cu pretiulu unor mărtioghe vechi, spre ale inhamala aratru. Se mai adaoga, ca de si obiectele sunt multe, dara vendute asia cu pretiuri de lapetatu, cu sumele ce voru intra din vendiare nu se potu coperi tote datoriile, prim urmare ca multi creditori au se fluire dupa ele. Atata le-ar mai trebui oradaniloru, ca intre datoriile neplatite se fia si fonduri de a le diecesei.

Croatia. La characteristic'a dilei impartasimur urmatore notitia:

Din Esseg in Croatia se scrie diariul „Osten“ din Vien'a: Maghiarii era ne-au datu o dovéda despre ur'a loru contra slaviloru, ceea-ce de altintre nu e lucru nou, de asta-data inse si-ai alesu de préda o dama, si inca o artistă de renume europen. Artist'a russa, dsior'a Vera Timanoff voiá adeca se dea in Zombor unu concertu. Tote pregatirile erau déjà facute. Ce se vedi? de odata, tocma candu era se se incépa — vine unu ucasu de la capitanele cetăti si opresce tienerea concertului. Motivele oprirei nu s'au spusu, se intielege inse de sine, ca dupa codicele magiaru,

dzióra Timanoff de aceea nu potu concertá in Zombor, fiindu-ca — e russa. Capitanulu cetății astfelui a ucișu dōue musce cu o lovitura. De o parte si-a arestatu malită facia de poporatiunea russa a cetății, de altă a manifestat facia de o artista russa mană, ce o au maghiarii pentru marile invingeri ale Russilor. In acésta atentiu rare, de care se bucura in Austro-Ungari'a de cătu-va tempu persone insemnate rusesci, precum Cernaieff in Bohem'ia, Jilowajsky in Galiti'a si astadi dsiór'a Timanoff in Ungari'a, se reflecta relatiunea, ce trebue se intre in Austro-Ungari'a, déca in directiunea magiara, care domina in acésta din urma, nu va intreneni vreo schimbare. Dsiór'a Timanoff, carea pentru talentele artistice si amabilitatea-i personala, a aflat primirea cea mai caldurișa in tōte capitalele Europei, se va sci mangaiá pentru brutalitatea magiara cu care a fostu intempiata. Aici in Esseg i-a facutu publiculu ovatiuni grandiose, si fruntasii cetății i-prededera unu buchetu pomposu cu pandlici de metasa in colori slave, pe care se potea ceti in limb'a serbo-croata: dsiórei V. Timanoff, artistei slave de nordu, amiciei de arte, sudo-slavi. Isi pote inchipui ori-cine, ce resentiu va trebui se produca tractarea artistei ruse in Croati'a intréga. Magiarii gresiescu fōrte, déca credu, ca prin provocari cerbicose isi voru ameliorá pusetiunea facia de slavismulu, care că unu oceanu i-coplesiesce de tōte părțile. In privint'a acésta se asemenea nebunului, care in bol'a lui, vrea se intre cu capulu prin zidu. Chiaru si natiunea romana, care in totalu reprezinta o massa compacta de preste 12 milioane, ii intrece pre de parte. Magiarii se potu sustiené numai déca voru incercá o intilegere intielépta cu slavii si romanii. La din contra se precipita spre unu viitoru periculosu, si ar fi tempulu supremu se si-schimbe din temeu tienut'a totala de pâna acumu.

Romania.

Voindu a continua din Nr. precedentu cu reproducerea reflexiunilor din „Dorobantiul“ la necurmatele atacuri intru nimicu motivate a le foilor din oppositiune, ne marginim a stadarla numai la căteva alinii, din cauza că de cinci dile incóce in camerele Romaniei se mai facura căteva interpellatiuni, unele patriotice si binevoitōrie, altele de chicana si reu voitōrie, care inse tōte au datu ministriloru ocasiune de a infrunta nedreptele atacuri si a lumina situatiunea pe atāta, pre cătu se pote ea lumina a cuma, in acestea momente, candu insusi Bismark interpellatul in camer'a Germaniei, o incurcă cumu ar incurca-o fia-care din noi, candu nu este informatu despre vreun lucru. Dara se citim cele ce mai dice „Dorobantiul“:

„Diarele, séu mai bine pamphletele murdare, de cari vorbim, ieu ca si clownii,* unu tonu seriosu, dau lectiuni de patriotismu si de dibacia la tōta lumea, ca cum nu s'aru sci ca patronii loru n'au fostu dibaci de cătu intru a inneca tiér'a in datorii, si a o slei prin imposite; déra candu vinu se dovedesca nedibacia si lipsa de patriotismu a celor cari au combatutu si combatu pe patronii loru, facu fiasco ca si clownii, că-ci tōta lumea vede, ca n'au temelia vorbele inflate ce debitēza.

Éca faptu:

Ministeriulu a cadiutu, dicea Resboiulu d'alaltaieri; d. Boierescu a fostu condusu la palatu de către d. maresialu alu curtii, pentru a forma unu nou cabinetu.

Vorbe de clown!

Ministerul n'a cadiutu. D. Boierescu a fostu condusu nu la palatu, ci la tribunalu de către d. marsialu, ca simplu d. Vacarescu, pentru a-i sustine unu procesu.

Asemenarea intre pamphletele de soiulu Resboiului cu clownii e deplina. Clownii, candu nu reusiescu, arunca totu-de-una vin'a pe altii. Tocmai asia face si Resboiulu. Vediendu ca nici vorba nu e dea se reda Catargiesciloru frenele guvernului, pe cari au dovedit u ca suntu nevrednici d'a le tiné, celu pucinu in interesulu tiér'i, afirma, in tocmai ca vulpea din fabula care dicea ca suntu acri strugurii pe cari nu putea se-i ajunga, afirma, dicemu, ca ministerulu actualu nici nu gasesce mositenitori.

Altu faptu.

Mare vâlvă facura diariele reactionare, candu d. Catargi demisionă din Senatu, pe motivulu ridiculu ca nu-si pote parasi cas'a, fiindu-ca avereia, viéti'a, ba chiaru onórea familiei sele ar remane in primejdia, din cauza banditiloru ce-lu amenintau.

*) terminu englesescu = ital. paiazzo.

Vâlvă de atunci a Resboiului si a celorulalte diare de soiulu lui fu totu fapta de clowni!

D. Catargi e in adeveru de căte-va dile in Bucuresci, si nici avereia, nici viéti'a, nici onórea d-sele si a familiei d-sele n'au suferit, de la plecarea-i de acasa, nici cea mai mica atingere.

Apoi nu avemu noi si publiculu dreptu se ridemu de nalucirile d-lui Catargi, si de isonulu ce le tîneau diarele conservatore, cu poft'a cu care rideam, candu vedeamu pe clownii de la representatiunile ecuestre si de gimnastica? Vin'a nostra e óre, déca faptele d-lor din opositiune n'au produs si nu produc de cătu risu, de si suntu planuite cu multa munca, spre a esi bine?

Natiunea romana e déjà cōpta pentru regimulu representativu si destepatiunea ei naturala e una garantia, ca nu va cadé in cursele ce i se intindu prin asemeni midilóce; de aceea ne multiamu si de asta data a-i pune numai faptele suptu ochi, pentru ca ea ensasi se otarasca, ce calificari si ce credientu merita cei cari intrebuinteza midilóce de soiulu celoru ce mentionaramu, spre a combate pe protivnicii loru politici, pe ómenii cari au deplinu a ei incredere si stima.“

— Diarele primira telegreme sparióse despre eventuala renuntiare la tronu a principelui Carolu I, in casu candu Rusi'a ar rapí in adeveru Basarabi'a romanésca. Telegramele se intemeiéda pe scirea sensationala luata din „Politische Correspondenz“ din Vien'a, care este organulu ministeriului de esterne, in care intra sciri venite dela ambasadele si consulatele din strainatate. Noi nu pricepemu, séu nu vremu se pricepemu temeuriile, care au indemnatu pe „Pol. Corr.“ a publica faim'a despre renuntarea lui Carolu, asta in se de lipsa, că se i' cautamu dreptu in facia. Despre Carolu este sciutu, că nici-odata nu s'a tienutu cu mani cu pitioare de tronulu Romaniei, precum nu se tienuse repaus. Leopoldu de alu Belgiei si Amadeo de alu Spaniei. Toti ne aducemu bine aminte, că intre anii 1871—3 Carolu a fostu decisu de repetite-ori a se retrage din caus'a spucateloru intrige pornite asupra densului. Astadi situatiunea difere catu ceriulu de pamantu. Se dice, ca Carolu ar voi a se retrage din caus'a Bassarabiei. A promis Domnulu Romaniloru cuiua Bassarabi'a? O-a denegatu in terminii cei mai categorici. O au promis legislativele tierii? Au respinsu in unanimitate pretensiunea diplomatiei rusesci, precum o au respinsu pana acumu prin adresse numerate multime de municipalităti ale tierii. Pana la renuntarea Domnului mai remane suffragiulu universale, că in 1864, si apoi ultim'a ratio, adeca: armelle. Dupa tōte sciri cate avemu noi din vecin'a Romania, amu cuteză se afirmămu, că ori-cătu de mica este armat'a romanésca si ori-cătu poporulu romanescu au suferit de unu anu incóce, dar armata si poporu sunt prea decise a-si versá sangeli pentru Bassarabi'a, si avemu simptome de ajunsu, că se credemu, că unu resbelu cu russii ar fi multu mai poporalu, de catu celu avutu cu Turcii.

„Pol. Corr.“ vrea se scia, ca russii ar ave de candidatul pe Grigorie Sturza, fiulu fostului Domnului Moldovei, Michailu Sturz'a, generalu turcescu, care sub titlu de Muchlis-pasi'a combatuse in 1854/5 la Crimea in liniele turcesci contr'a Russiei. S'a impacatu Muchlis-pasi'a cu russii pe pretiulu Bassarabiei, că se ajunga la tronulu Romaniei? Noi cu-noscemu pe dlu Grigorie Sturz'a si tōta nemarginit'a lui ambitiune, scimu inse totu-odata, ca domnia-sa este multu mai intieplu, de catu se nu prevăduia, ca cu acea conditiune n'ar poté stă nici 24 óre pe tronulu Romaniei, de catu numai susținutu de baionete rusesci. Atunci inse s'ar poté dice cu totu dreptulu, ca Russi'a domina pana la Orsiov'a, ceea-ce ni se pare, ca va placé multu mai pucinu comitelui Andrassy, de catu spre es. autonomi'a Bulgariei.

Turcia.

Condițiuni de pace? Telegrafulu aduse dilele acestea căteva sciri, care érasi se potu numi fabulose, precum că Rusia cere dela Turci'a 5 miliarde (cinci mii de milioane) franci desdaunare, adeca tocma cătu luase Germani'a dela bogat'a Francia, apoi si una parte din flotta turcesca si unu locu de portu rusescu in golful Beicos, adeca tocma in gur'a Bosforului pe tiermulu asiaticu, cu alte cuvante, in facia Constantinopolei. Acestea sciri era din 21 Febr. Ce se vedi inse, in 25 adeca la patru dile ministrulu Lord Northcote declaru in parlamentulu Angliei, că dieu ministeriulu inca nu cunoscce condițiunile de pace definitiva, in modu officiale, ci numai din diarie—adeca că tōta lumea. Acestea e unu exemplu nou, cumu trebue se stracuram scirile prin sit'a désa.

Din scirile adeverite pâna acumu se potu inregistra d. e. urmatorele. Flott'a Angliei impiedecata de orcanie cumplite, a intratu in marea marmora numai joi in 14 Febr. Cu o di inainte venise la Constantinopole dragomanulu ambasadei rusesci, anume Onou, trimis de m. duce Nicolae, că se declare Portiei otomane in numele tiarului, că déca intra flotta britanica pâna la Constantinopole, trupele rusesci inca voru intra si voru ocupa suburbile Pera, Galata, Haskeni si Tatailla. Audiendu sultanulu acelea sciri se facu ca paretele; dupa aceea adună 75 demnitari ai imperiului impregiuru de sine, pe carii inse dupa certe lungi ii dimise că din chiaruseninu; apoi sultanulu telegrafă tiarului roganu'l, se nu ocupe capital'a. In nōpte urmatória sultanulu se decise a se retrage in Asi'a la Bruss'a. La acésta scire se audira plansete si vaiete in harem; ministrii alergara la palatu si cadiura in genunchi, că sultanulu se nu se duca; in fine acesta se inuplecă se mai remana, pâna candu? nu se scie, că-ci depinde totulu dela natur'a conditiunilor.

In aceiasi di pôrt'a denegă ambasadei austro-unguresci concesiunea de a intra cu escadra in marea marmora. Turcii sunt forte cătraniti pe austro-ungureni, că pe unii carii iau sumutiatu se se incaiere cu rusii, apoi inse iau ajutatu numai cu gurile si cu căteva diarie platite.

Sciri diverse.

(In comun'a Resinari) s'a descoperit unu omoru cumplitu si misteriosu, unde chiaru fiulu este in prepusu că ar fi asasinat pe mama-sa. Investigatiunea curge cu rigórea ceruta.

(Statariu). In comitatulu Zal'a din Ungari'a, famosu si acela din vechime de banditi, se publica de nou statariul pe unu anu si se ridicara furci.

Mergemu bine de căteva ani, tocma că intre Basi-buzuci si Cercassiani.

(Asasinatu selbaticu la Baraoltu in Secuime.) Comerçantele arménii Ioanu Beczás din Baraoltu (Baroth) traiá forte reu cu nevasta-sa si cu fetiorii. Nevasta si fetiorul seu celu mai mare conspirara că se plătescă pe unu asasinu spre a omori pe capulu familiei. Asia s'a si intemplat; mam'a si fiulu aflara pe unu soldatu secuiu dimissionatu anume Fitori, care pentru plata pandi pe bietulu Beczás pre candu calatoria in afacerile sale si'l impusca in drumu, apoi aruncandu puscă pe malulu Oltului, o tulí la fuga; fu inse prinsu si spuse totu.

(Al tu omoru barbaru in Ungari'a.) In orasulu Mako pelarieriu Kovacs Iosef a mersu la cumnatu-seu cojocariulu Kis Lajos in capu de nōpte, sub pretestu că nevasta-sa nu'i deschide; dupa aceea facându-se că dörme, a pandit pâna ce adormira bine Kis si nevasta-sa, dupa aceea sculandu-se incetu, a omorit pe barbatu prin mai multe lovitur; a voit u se omore si pe nevasta, dara acésta dupa primele lovitur cu maciuca nu a mai résuflatu, si asia l'a facut se créda că e mórtă. Atunci asasinul se apucă se caute bani si afă: unu fiorinu! In alta di asasinulu a si fostu prinsu. (Hon s. a.)

(Prunci aruncati). Se afla că de 2 luni incóce forte multi princi mici in capital'a Romaniei, precum acolo nu s'au mai auditu in acésta mesura, si precum numai la Buda-Pesta se mai vede acea blasphemă in portiuni asia mari. Dara lucrul se esplica usioru. Cunoscutu este, că dela venirea si trecerea armatelor rusesci prin Romani'a s'au stracuratu in capitala si in piatiele danubiane multe mii de femei tenere, mai alesu dela Vien'a, Buda-Pest'a, Gratiu, Praga, chiaru si din Secuime, cu scopu preguetatu. Unu mare numaru de aceleia, mai alesu evreice, au venit din Rusi'a mai deodata cu trupele pe la Maiu a. tr. Urmarea este, că la 9 luni multe din ele facu copii si apoi ii espunu pe la biserici séu la alte locuri.

(Totu omoru.) La Timisiu langa Brasovu unu italiano din cei carii lucra la calea ferata, avendu certa cu unu evreu speculantu, scóse cutitul si'l junghia, in cătu cesta remase mortu.

(Parricidiu selbaticu). In comun'a securișca Ákosfalva (vecina cu orasulu M.-Vásárhely) fiică unui securiu a omorit pe chiaru tatalu-seu tocandu'l in capu. Parricid'a este prinsa. De ce nu'si facu securii scóle loru, ci se imbuldiescu cu obraznicia neaudita a face ei romaniloru?

(Trofeele) armatei rusesci de la Dunare pâna la 14 crt. se schităza in o fōia russa astfelui: 15 pasi, 113000 oficeri de statu, sub-oficeri si soldati, 606 tunuri de diferite calibruri, 9600 corturi si barace de lemn, 140200 puscă de deosebite constructiuni englese. De la trupele irregulare s'au luat 200000 puscă, iatagane si pistole, de la cerchezi 30000 sulitie chingeale. La fia-care turcu se mai aflau circa 70 patrone. Numerulu patrónelor luate de prin magazine si deposit se urca la 500 millione.

(O scene in paradisul.) Foile umoristice italiane publica urmatorea fantasia din paradisul: Generalul Lamarmora se prezinta se in paradisul inaintea judeului supremu, care ilu acusă, ca densulu inca a luat parte la deposedarea lui Piu IX.

„Eu amu implinitu numai com andele regelui meu“, respunde acusatulu.

„Adeveratu, asiá este?“

„Intréba-lu pe elu.“

„Bine dici“ observa Domnulu si se intorse cătra Petru:

„Adu pe Victor Emanuel inainte.“

Regele mōre si vine in paradis.

„Sunt acusatu, ca amu fostu inamiculu santului parinte? Dar Elu a fostu totu de un'a amiculu meu celu mai bunu.“

„Adeveratu e si acēst'a?“

„Intréba de Elu insusiu.“

„Are dreptate,“ observa judele. „Chiama pe Papa.“

Mōre si Papa si in paradis i-se face o primire cu tōte onorurile cuvenite.

„Victor Emanuelu“, incepe Santi'a Sa, „n'a fostu omu reu. A ascultat inse prea multu de svaturi rele. Acum nu de multu dete audientia unui asiā numit Gametta.“

„Gambetta“ intrerupse judecatorulu, se se chiame inainte . . . séu mai bine dat-i pace, elu mi-ar poté causá nelacere.“

Bibliografia.

(„Transilvani'a“) Fōia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu ese in alu 11-lea anu sub auspiciile comitetului asociatiunei si redactiunea secretariului seu G. Baritiu. Pretiul foie trimise cu post'a in lāintrulu monarhiei pe unu anu intregu este pentru membrii asociatiunei numai 2 fior. val. austr., adeca aprōpe gratis, éra pentru nemembrii 3 fior., éra in afara pe 1 anu cu porto duplu 10 franci. Ese de 2 ori pe luna in formatu mare 4°.

Asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana etc. este una din cele mai mari binefacatōrie a le poporului romanescu, fara cā elu se fia simtitu vre-o greutate la infinitarea si sustinerea ei; éra fōia sa „Transilvani'a“ este unulu din acei pioniri ai viitorului, care arunca fundamente durabili la consolidarea si prosperitatea nationale. Adeverate thesau se depunu pe fia-care anu in acea fōia, firesc inse nu de acelea care straluce din distantia mare, nici de acelea efemere, alu caroru interesu apune cu apusulu sōrelui. Articlii literari, multi national-economi ci si cu atāt mai numerosi istorici din stravechime si din timpurile mai noue, recensiumi bibliografice, apoi alaturea cu tōte acestea actele adunariilor generali si ale comitetului asociatiunei, implu pe fia-care anu celu puçinu cāte 36 cōle ale acestei foi. Din cursurile anilor trecurti se mai afia exemplarie intregi la comitetul asocia tiunei in Sibiu, strad'a Cisnadiei Nr. 7, afara numai de anul 1868.

In cei 5 Numeri esiti pāna acumu pe anulu 1878 afiamu Schitie din istoria montanisticei cu aplicare la Transilvani'a de B. Basiota. Epistole de ale repausatilor (asta-data de ale lui Ioanu Maiorescu din anii 1850 - 52.)

Vasile Aronu poetulu si operele sale (anume traductiune din Eneid'a lui Virgiliu), comun. de profesorul gimnas. Teodor Rosiu. Din monografi'a ilustrei familii Hormuzache dela Bucovin'a, de G. Baritiu. Discursu pronuntiatu de V. Barcianu in adunarea dela Poiana despre labōre si industria. O privire preste trecutu, de B. Iosofu, discursu pronuntiatu in aceasi adunare. Dora d'Istria. Concursuri. Procese verbali. Bibliografia etc.

Abonamentulu se face la comitetul asocia tiunei in Sibiu.

(„Biserica si Scōla“) din Aradu Nr. 6 coprindu unu circulariu episcopescu, carele manecandu dela marele principiu de a sustiné in biserica din tōte poterile ordinea si disciplina, pe langa ce constata cu dorere, cā ordinea si disciplina intre preoti slabesc, „si in multe respecte este aprōpe se cada in desvetudine“, cumu si „cā unii dintre preoti intru atāta des considera portulu séu in bracamintea preotiesca, in cātu nici la functiunile publice nu imbraca vestimentulu preotiescu, adeca reverend'a, ci numai nisce vestimente civile, ce nu convinu nici cu bun'a cuviintia, nici cu seriositatea preotiesca, dara nici cu demnitatea loru,“ apoi motivandu pe largu necesitatea uniformei preotiesci, cu temeuri luate chiaru si din canōnele vecchi, constringe pe preoti, ca la nici o functiune religioasa si la nici o ocasiune mai alesa ori adunare solemna se nu cutedie a se presenta altumentre, decātu numai in reverenda.

Credemu cā ori-cine va citi acestu circulariu, nu se va conteni a nu dice: Dā Dōmne se se generalisedie in tōte diecesele ambelor confesiuni.

In acelasiu Nr. e continuarea unui articlu „Despre scōla in genere si despre cea crestina orthodoxa in specie, de parochulu si ases. cons. Ioanu Damsia, éra unu alu treilea Educatiunea nationala, de Emilia Lungu, studiu acesta scurtu, dara bine cugetatu, inse cu atāt mai dorerosu, care adeca culmina in marele adeveru, cā educatiunea straina, data filioru si fielcoru nostre de mici in scōla straina si in institute Froebeliane, germane séu magiare, este neghina, e abisu, e stingere de familii si de comune intregi romanesci, e propaganda sigura de renegati si renegate. Fōte bine, fōte dreptu.

Necrologu.

Petru si Florea Brai'a, An'a Brai'a mar. Pastila si Nicolae Brai'a din Tirvanulu mare cu ânima sfasiata de durere anuncia: mutarea dela celea temporala la celea eterne a juristului din alu III-lea cursu Vasiliu Brai'a — respective: a fiului, fratelui si a nepotului loru, carele in unu morbu indelungatu in alu 23-lea anu alu vietie sale in 12-lea Februaru la 6 óre sér'a a. c. in bratiale parentilor sei in Tirvanulu Mare si-a datu spiritulu seu in manile Creatorelui. Eternisatulu — dotatu dela natura cu talente frumose — cari erau ornate si cu simtiemate nationale, promitea a deveni unu membru utile in marea familia nationale. Pentru afabilitatea si alte insusiri ale sale — elu e deplansu de toti amicii si cunoscutii sei. Ceremoniile funebrale s'a persolvatu in 14-lea a lunei curente — asistandu la acelea nu

numai intregu Tirvanulu Mare . . . ci si un'a multime imposanta din alte comune. Fie'i tierin'a usiora si memori'a binecuvantata!

Unu Amicu.

Conversatiuni literarie.

Colectiunea de documente istorice a lui Eudoxiu

E. Hormuzache.

(Fine.)

La pag. 442 Nr. CCLXXXI aflamu unu estras din instructiunile date in 30 Mart. 1785 de cātra imperatulu Iosifu II celor dicee comisari regesci trimisi in Ungari'a spre a regulă basericile greco-neunite de diverse nationalitati. Acelea instructiuni se afia si la Bartenstein: Kurzer Bericht von der Beschaffenheit der zerstreuten zahlreichen Illyrischen Nation in den kais. königl. Erbländern. Frankfurt und Leipzig 1802. Pag. XVIII. In acestea instructiuni, cā si in mai multe acte remase dela Iosifu II, vorbesce érasi acelu mare monarchu cā unu adeveratu parinte alu poporului, éra candu vine la poporulu romanescu, pe langa ce'l mustre pentru unele defecte ale lui, se exprime despre sórtea lui funesta in termini plini de compatimire. Imperatulu spune aci curat lu me si tierei, orbi et urbi, cā poporulu romanescu, de si este celu mai vechiu in tiéra, totusi elu e celu mai asservitu si mai persecutatu, precum si spoliatu de cele mai bune pamanturi a le sale; satele romanesci sparte, stramutate, multime din ei devinuti fugari pe pamant. Cu tōte acestea, adaoge nemoritoriu monarchu, acēsta natuine pretinde numai, cā plansorile sale se fia ascultate, cā-ci atunci poti face cu romanulu ori-ce vei vrea. § 14 alu instructiunilor imperatului constata in termini fōte respicatu, cā intre unguri si intre cei de legea neunita domina, din nefericire, ura cumplita. Adeverat'a causa a urei nu o poté afia, o vede inse in effectele sale la tōte ocasiunile, si chiaru turburabile din urma ale lui Horia si Closca confirmă acestu adeveru fōte tristu. Din tōte inse, Mai. Sa recomanda commissarilor districtulu Oradei si comitatul Aradu, pe unde functionarii sunt prea pucinu cultivati, éra tirani'a contra natuinei romanesci este mai cumplita decātu ori unde.

In locu de a'mi permitte comentarea acestor instructiuni, care facu una parte considerabile din gloria lui Iosifu II, dat'mi voia se citediu cāteva passage din ele in limb'a originale.

§ 12. Vom Banat. In diesem Bezirke sind vorzüglich dreierlei Nationen, nämlich: Wallachen und Raizen, welche beide der griechisch nicht unirten Religion zugehören sind; dann fremde Ansiedler von verschiedenen Nationen aus Deutschland. Die wallachische Nation wird noch immer auf eine sehr knechtliche Art behandelt, wovon zum Theil ihre wenige Ausbildung, ihre Unbeständigkeit, ihr Hang zum Stehlen die vorzüglichsten Folgen sind. So lange also in ihnen nicht durch Schulen eine hinlängliche Aufklärung bewirkt, durch gute Behandlung eine Zuneigung für ihren Grund und Boden, auch die Lust zur besseren Bebauung ihrer Häuser und Grundstücke, dann Pflanzung mehrerer Obstbäume geprägt wird; so sehen sich diese Leute immer von einem Tage zum andern wie blos campirend an. Es ist auch wahr, dass um anderen Ansiedlern Platz zu machen, ihnen ihre besten Gründe sind abgenommen, die Dörfer übersetzt, und so mehrere Bedrückungen, wo sie dort die ältesten Einwohner des Landes sind, ihnen zugefügt werden. Ueberhaupt fordert diese Nation, dass man ihre Beschwerden anhöre, und mit einigen gründlichen Vorstellungen die Ältesten unter ihnen, auf welche sie alles Vertrauen setzen überzeugt; alsdann kann man alles mit ihnen richten.

Dara imperatulu Iosifu II voise nu numai ca se conserve imperiului pe natuine romanescu (asia o numese imperatulu: natuine) si pe cea serbésca, ci luase si mesuri, cā se induplice la immigrare din tierile turcesci si altii cāt'sar potea mai multi romani si serbi, pe langa conditiuni favorabili. Eta ce dice imperatulu in § 3 din aceleasi instructiuni: „Eine von Landeskinderen selbst, besonders aber von der raizischen Nation und aus der Türkei und Wallachei herüber kommenden Emigranten nach und nach zu erzielende Menschenvermehrung würde gewiss wohl wohlfeiler und gedeihlicher sein, als aller Ausländer.“

§ 8. Grosswardeiner Bezirk. In diesem Bezirke, der sicherlich in allem Anbetracht einer der beschwerlichsten ist, weil sich in demselben katholische, reformierte, unirte und nicht unirte Griechen befinden, muss vorzüglich auf die wahren Grundsätze, so die Toleranz vorschreibt, gesehen werden. Nebst diesen sind die dasigen Comitatsbeamten und Magistratualen noch am wenigsten der Aufklärung nahe gekommen, auch herrschet besonders im Arader Comitat noch eine unendliche Strenge und Unterdrückung der Unterthanen auf knechtliche Art, die sie, aus vielen Vorurtheilen, der wallachischen Nation, welche alldort am meisten ist, angemessen zu sein glauben. Es sind auch wegen dieser Unterdrückung und weniger Belehrung der Unterthanen die meisten Räubereifälle daselbst vorgekommen, besonders in dem Gebirgstheile, der sich gegen Siebenbürgen zieht, welches sich auch in den letzten Unruhen gezeigt hat.“

§ 14. Dass ein unüberwindliches Vorurtheil von Hass zwischen der ungarischen und raizischen Nation, zwischen den nicht unirten Griechen mit den Ungarn herrsche, ist leider! nur allzuwahr. So wenig man die echte Ursache hievon finden kann, so zeigt sich dieses gleichwohl bei allen Gelegenheiten, und haben noch die letzten Unruhen in Siebenbürgen (von Hora und Kloschka) hievon den traurigsten Beweis gegeben etc.“

Barbatii romani carii caletoriti la Vien'a, rogu-ve se nu uitati a merge in piati'a Iosefu! Cautati bine in acea facia a statuei de bronz; cā-ci ea de si este rece

neinsufletita, totusi representa nu numai esteriorulu Acelui Parente alu Patriei si per eminentiam parente alu natuinei romanesci, ci si acelea sentimete sublime de care fusese elu inspiratu. Se aducemu totu-deauna omagiele nōstre imperatului Iosifu II caldurosulu aparatori alu coloniilor lui Traianu.

Documentele prin care amu frundiarit pāna acilea, sunt necessarie mai multu numai pentru istoria eclesiastica, si luate la unu locu tōte, facu partea cea mai mica a colectiunei. Cu atāt inse este mai mare numerulu actelor relative la istori'a politica, sociale si a civilisatiunei poporului din acestea tieri; de aceea scopulu meu nu pote fi nici macaru cā se trecu preste ele numerandu-le, ci se'mi fia de ajunsu a trage atentiu barbatilor de specialitate asupra loru. In cātu pentru istori'a Transilvaniei, ei voru da preste informatiuni fōte pretișoare in acēsta colectiune. Asia d. e. voru afia in vreou 13 documente casuri de migratiuni dese din Transilvan'a in Romani'a, anume la pag. 70—2 obvine migratiunea secuilor in Moldova, care pāna acilea era negata de cātra unii publicisti unguri, carii cauta si urmele secuilor din dilele lui Atila. Las' cā este cunoscuta si migratiunea multu mai vechia a secuilor in Moldova din epoch'a Hussitilor in secol alu 15-lea, dara apoi in not'a ministrului principe Kaunitz adressata internuntiului austriac br. Thugut din 6 Fauru 1770 se dice in alini'a penultima dela pag. 72 respicatu, cā inainte cu cativa ani (vor etlichen Jahren) multime de secui au fugit din Transilvan'a si s'a asiediatu in Moldova. Cauzele pentru care au fugit secui intre anii 1762—65 sunt cunoscute din istoria infinitarei regimentelor granitare si din a iobagie. Cestiunea migratiunilor a devenit de cāteva-ori obiectul de negotiatiu diplomatici. In caus'a economilor de vite, a comerciantilor dela Brasovu si din alte piatice se afia asemenea documente de valoare. Altele din sfera politicei superiore sunt de importantia suprema, si merita a fi luate in cea mai de aprōpe consideratiune.

Cu acestea indigitar inchiaiu revist'a mea facuta preste vol. VII alu colectiunei lui E. Hormuzache si me retragu spre a face locu istoricilor de profesioni.

G. B.

Onorata Redactiune!

La adres'a Domnului Demetriu Ghica am expediatu sum'a de 33 fl. v. a. pentru ranitii romani. La dorinti'a contribuentilor este rogata On. Redactiune a publica numele si sumele oferite. Numele suntu:

Comun'a gr.-cat. Telciu	26 fl.
Maximu Popu prof. gimn.	2 "
Stefanu Neamtii cancel. c. r. pens.	1 "
Gabriele Scridonu prof. gimn.	1 "
Ioane Iarda invet. norm.	1 "
Teodoru Rotariu invet. norm.	1 "
Iacobu Popu invet. norm.	1 "
Sum'a	33 fl.

Naseudu in 20 Februaru 1878.

Maximu Popu, prof. gimn.

Convocare.

In intielesu art. X din statute se convoca I-a adunare generale ordinaria a reunii nei femeilor romane din Fagaras si giur in urbea Fagaras pre 7 Aprilie 1878, la cari suntu rogati a participa tōte domnele membre, precum si acelea cari dorescu a se face membre noue ale reunii nei.

Totu odata se aduce le publica cunosciintia, cumca comitetul reunii nei au decisu incercarea unei loterii in scopul reunii nei.

Dreptu aceea acelea marinimo dōmne cari dorescu a dona obiecte pentru proiectat'a loteria, se binevoiasca ale tremite pāna la diu'a adunarii la adress'a cassaresei An'a Chisierianu.

Obiecte lucrative de mana de domnele si domnisiorele romane, voru fi cu mare placere primite.

Program'a adunarii:

1. Deschiderea adunarii prin Presedinta.
2. Alegerea unei comisii de 3 pentru suprarevisiunea sociotelor.
3. Raportulu cassaresei despre starea cassei.
4. Raportulu secretariului despre activitatea comitetului dela infinitarea reunii nei.
5. Fipsarea bugetului pre 1878.
6. Alte propunerice s'a face in sensulu statutelor.

Din siedinti'a comitetului reunii nei fem. rom. tienuta in 10 Februaru 1878.

Zinca Romanu, pres.

Cursulu monetelor in val. austr.

Vienna, 25 Februaru.

Galbinii imperat. de auru	fl. 5.64 cr.
Monete de 20 franci	9.56 "
Imperialu rusescu	9.76 "
Moneta germana de 20 marce	11.75 "
Sovereigns englesi	11.95 "
Lira turcescă	10.88 "
Monete austr. de argintu 100 fl.	107.35 "

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

11/23 Febr.

Obligationi rurali din 1864 cu 10%	l
--	---